

До Спеціалізованої вченої ради
ДФ 005
ПЗВО «Київський міжнародний
університет»
03179, м. Київ, вул. Львівська, 49

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Дрозда Олексія Юрійовича на дисертацію Лаби Альони Юріївни
на тему «Фінансово-правова відповідальність органів місцевого
самоврядування в умовах децентралізації влади», подану на здобуття
ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

Вивчення поданих Лабою А.Ю. матеріалів дисертації, анотації, вступу, висновків, а також ознайомлення з науковими публікаціями за обраною темою дає підстави стверджувати, що дисертанткою проведено ґрунтовний науковий аналіз обраної проблематики, виявлено новизну опрацьованих питань, сформульовано наукові положення, узагальнення та висновки, які виносяться на захист. Можна констатувати, що здобувачка досягла поставлених перед собою цілей, роботу виконала на високому науковому та методологічному рівні. Такий загальний попередній висновок підтверджується за основними параметрами, які висуваються до дисертацій за спеціальністю 081 «Право».

Актуальність теми дисертаційного дослідження. З огляду на тривалий процес реформування системи публічної влади в Україні, у центрі якого перебуває децентралізація фінансових та управлінських повноважень, особливого значення набуває формування ефективного механізму юридичної відповідальності органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) у сфері публічних фінансів. Недостатній рівень правової визначеності відповідальності ОМС, відсутність узгодженої інституційної моделі та процедурної регламентації санкцій породжують ризики правової

невизначеності, зниження ефективності державного фінансового контролю та порушення принципу належного врядування.

Дисертантка ґрунтовно підходить до проблематики, ураховуючи як національні, так і міжнародні підходи до публічної відповідальності, аналізуючи співвідношення повноважень та обов'язків ОМС у контексті фінансової дисципліни. Актуальність обраної теми підтверджується також необхідністю адаптації національного законодавства до стандартів ЄС щодо прозорості управління бюджетними коштами, ефективності контролю та реалізації принципу підзвітності влади. У дисертації обґрунтовано важливість оновлення підходів до кваліфікації фінансових правопорушень, ролі моніторингу публічних закупівель і побудови ефективного інституту фінансово-правової відповідальності ОМС з урахуванням сучасних викликів, зумовлених як воєнним станом, так і реформами публічного управління.

Обрана тематика має як наукову, так і практичну значущість. Її мета – зміцнення фінансової дисципліни, попередження порушень у сфері місцевих фінансів, підвищення ефективності фінансового контролю. Вона є особливо актуальною в умовах адміністративно-фінансових реформ, євроінтеграційних процесів і зростання ролі місцевого самоврядування.

Дослідження є актуальним, оскільки відповідає Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, схваленій постановою Загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року № 12-21, та виконане в межах наукових тем Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та права ПЗВО «Київський міжнародний університет» «Тенденції розвитку сучасної правової науки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти» (номер державної реєстрації 0120U100413) та «Сучасні виклики міжнародно-правових відносин і роль України у формуванні світового правопорядку» (номер державної реєстрації 0122U000743).

Таким чином, дослідження відповідає актуальним завданням юридичної науки, державної політики у сфері публічних фінансів та

практичним потребам органів державної влади, місцевого самоврядування й фінансового контролю, а його результати мають потенціал для впровадження в різних секторах публічного управління.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформованих у дисертації. Наукова новизна дисертації полягає в системному теоретико-правовому дослідженні інституту фінансово-правової відповідальності ОМС в умовах децентралізації влади. Вперше запропоновано комплексне авторське бачення правової природи цього інституту, розкрито його зміст, ознаки, функціональне призначення та процесуальні особливості реалізації. Суттєвий акцент зроблено на ролі інституту моніторингу публічних закупівель як форми реалізації фінансового контролю.

Удосконалено визначення поняття фінансово-правової відповідальності ОМС, класифікацію санкцій, що до них застосовуються, а також правову модель моніторингу публічних закупівель з урахуванням принципів підзвітності й ефективності. Обґрунтовано напрями гармонізації вітчизняного законодавства з міжнародними стандартами публічного врядування, зокрема на основі досвіду Німеччини, США та Болгарії.

Подальшого розвитку набули теоретичні підходи до класифікації фінансових правопорушень, інституційної взаємодії органів контролю, судових і місцевих органів, а також питання процесуального балансу між державним контролем та бюджетною автономією місцевого самоврядування.

Достовірність отриманих авторкою наукових результатів підтверджується, зокрема, тим, що під час дослідження проведено аналіз значної кількості літературних джерел, законодавства країн ЄС, відповідних дисертаційних і монографічних досліджень, що дозволяє зробити висновок про обґрунтованість висловлених пропозицій щодо покращення правового регулювання в досліджуваній сфері. Таким чином, наукові результати проведеного дисертанткою дослідження щодо комплексного теоретико-правового дослідження проблематики фінансово-правової відповідальності

ОМС в умовах децентралізації є достовірними, виваженими та обґрунтованими. Результати дослідження мають як наукову, так і прикладну цінність.

Структура та зміст дисертаційної роботи. Дисертаційна робота має логічно вибудовану структуру, що відповідає меті, завданням і предмету дослідження та забезпечує всебічне розкриття наукової проблематики. Структура дисертації підпорядкована реалізації концептуального підходу до аналізу та вдосконалення інституту фінансово-правової відповідальності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації.

Робота складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Така побудова дозволяє поетапно розкрити теоретичні засади, нормативно-інституційні характеристики та прикладні аспекти досліджуваного феномену.

У вступі дисертантка обґрунтовує актуальність обраної теми, визначає мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, формулює наукову новизну, окреслює методологічну базу, практичне значення отриманих результатів, зв'язок роботи з науковими програмами, тематиками установи та нормативно-правовими актами у сфері публічного управління фінансами. Вступ також містить інформацію про апробацію результатів дослідження, наукові публікації здобувача та акти впровадження.

Перший розділ – «Загальнотеоретичні аспекти фінансово-правової відповідальності органів місцевого самоврядування» – присвячений осмисленню концептуальних засад юридичної відповідальності в публічно-правовій сфері. У ньому визначено сутність, ознаки, функції, види й межі фінансово-правової відповідальності, розкрито підходи до її класифікації та механізми реалізації щодо ОМС.

Другий розділ – «Актуальні аспекти фінансово-правової відповідальності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації» – містить аналіз суб'єктного складу фінансового контролю, функцій державних органів (зокрема Державної аудиторської служби), а

також юридичних процедур притягнення до відповідальності. Здійснено критичний огляд чинного законодавства, виявлено прогалини та суперечності в правозастосуванні.

Третій розділ – «Проблеми та перспективи розвитку фінансово-правової відповідальності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації» – спрямований на розробку нормативно-правових і практичних пропозицій щодо вдосконалення механізму реалізації відповідальності ОМС. Акцентовано на питаннях гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, інституційній взаємодії, процесуальних гарантіях та балансі між контролем і бюджетною автономією.

Усі структурні елементи дисертації взаємопов'язані між собою, послідовно розкривають логіку наукового пошуку, що забезпечує цілісність викладення матеріалу. Завершується робота узагальнюючими висновками, які є логічним підсумком проведеного дослідження і містять конкретні теоретичні й прикладні рекомендації щодо вдосконалення фінансово-правової відповідальності ОМС у сучасних умовах публічного управління.

Аналіз змісту дисертації свідчить про її самостійний, завершений і аргументований характер. Робота має комплексний підхід до дослідження та вирізняється високим науково-теоретичним рівнем. Сформульовані авторкою положення та рекомендації мають наукову цінність, оскільки в дисертації запропоновано нове вирішення важливої наукової проблеми, що є суттєвим внеском у розвиток адміністративного права. Виконане дослідження сприятиме вдосконаленню правових норм, а отже, покращенню механізмів захисту прав, свобод і законних інтересів громадян, зміцненню законності в роботі органів публічної влади. Текст роботи написаний чітко, без зайвих складних конструкцій, легко сприймається як єдине ціле.

Повнота викладу наукових положень дисертації, висновків і рекомендацій в опублікованих працях. Основні наукові положення й висновки дисертації відображені у п'ятих наукових статтях у наукових

фахових періодичних виданнях з юридичних наук, а також у тезах доповідей на п'яти міжнародних науково-практичних конференціях.

Список зазначених праць наведено в дисертації в повному обсязі. Публікації відповідають вимогам до опублікування результатів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Анотація оформлена згідно з чинними вимогами, у розширеній формі повністю розкриває основні положення дисертаційної роботи, не містить інформації, яка відсутня в роботі.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження. Теоретичне підґрунтя дослідження становлять праці провідних вітчизняних і зарубіжних науковців у галузях фінансового, адміністративного, конституційного права, а також теорії держави і права. На їх основі авторка сформулювала власне бачення природи фінансово-правової відповідальності органів місцевого самоврядування, її системного місця в структурі публічного права, функціонального призначення та особливостей реалізації в контексті децентралізації публічної влади.

У роботі обґрунтовано необхідність розвитку теоретико-правової моделі, яка б відповідала сучасним принципам верховенства права, правової визначеності, належного управління публічними фінансами, прозорості, підзвітності й ефективності. Нормативну основу становить комплекс актів національного законодавства, що регулюють статус органів місцевого самоврядування, процедури фінансового контролю, проведення публічних закупівель та реалізацію юридичної відповідальності. Окрему увагу приділено міжнародно-правовим актам і рекомендаціям щодо належного врядування та ефективного фінансового контролю в публічному секторі, що значною мірою обумовлює орієнтацію дисертації на європейський правовий простір.

Практичне значення дисертаційної роботи полягає в тому, що її положення можуть бути безпосередньо використані в кількох ключових напрямках. У сфері науково-дослідної діяльності здобуті результати

становлять основу для подальших теоретичних і галузевих досліджень, зокрема щодо юридичної відповідальності в системі публічних фінансів та реформування механізмів контролю в умовах децентралізації. У нормотворчій сфері напрацювання можуть бути використані під час підготовки проєктів нормативно-правових актів, що регулюють питання відповідальності органів місцевого самоврядування, функціонування фінансового контролю, моніторингу закупівель, а також удосконалення процедур ініціювання та реалізації санкцій.

У практичній діяльності органів державного фінансового контролю, органів місцевого самоврядування висновки дисертації є корисними для належної кваліфікації порушень, виявлення ознак фінансово-правових правопорушень, формування правових позицій при здійсненні контролю та ініціюванні притягнення до юридичної відповідальності.

В освітньому процесі матеріали дисертації можуть застосовуватися як навчально-методична база для підготовки фахівців із фінансового, адміністративного права, публічного управління та фінансового контролю, а також у програмах підвищення кваліфікації для державних службовців.

Отже, результати дисертаційного дослідження мають комплексне значення, адже не лише сприяють теоретичному збагаченню науки фінансового права, а й забезпечують методичну основу для вдосконалення механізмів реалізації юридичної відповідальності органів місцевого самоврядування на національному рівні.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійним науковим дослідженням, у якому відображені власні ідеї та напрацювання автора, що дозволило вирішити поставлені завдання. Робота містить теоретичні положення й висновки, сформульовані дисертанткою особисто. Використані ідеї та положення науковців мають відповідні посилання і застосовані для підкріплення ідей автора.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Відзначаючи актуальність проведеного авторкою дослідження, наукову новизну,

обґрунтованість і достовірність, належний теоретичний рівень, а також практичну значущість її результатів для вдосконалення законодавства, слід зауважити, що окремі положення роботи мають дискусійний характер і потребують додаткової аргументації, а саме:

1. У дисертаційному дослідженні авторка слушно наголошує на проблемі термінологічної невизначеності щодо вживання понять «фінансова відповідальність» та «фінансово-правова відповідальність». Причому констатовано наявність законодавчого терміна «фінансова відповідальність», а також домінування в науковій літературі терміна «фінансово-правова відповідальність» як більш коректного з позиції галузевої належності. Проте варто було б доповнити цю частину дослідження системним порівнянням зазначених понять за критеріями: суб'єктного складу, підстав настання, форми санкцій та процедур реалізації, що дозволило б остаточно визначити співвідношення цих категорій – як тотожних, співвідпорядкованих чи таких, що частково перетинаються. Такий підхід сприяв би більш чіткому нормативному позиціюванню фінансово-правової відповідальності як окремого правового інституту.

2. У науковому дослідженні слушно висвітлено роль Державної аудиторської служби України як головного суб'єкта зовнішнього моніторингу, однак недостатньо визначено, як саме співвідносяться функції цього органу з функціями внутрішнього аудиту в органах місцевого самоврядування. Авторка зазначає, що внутрішній контроль здебільшого має формальний характер, але не подає аналітичної моделі або рекомендацій щодо правового врегулювання повноважень внутрішніх підрозділів аудиту ОМС. У цьому контексті видається доцільним деталізувати межі відповідальності між внутрішніми і зовнішніми органами контролю, а також окреслити можливі форми їх координації, що суттєво підвищило б практичну цінність дослідження.

3. У науковій роботі методологічне розмежування понять «моніторинг» і «контроль» залишається недостатньо сформульованим. Зокрема,

недостатньою мірою розкрито відмінності в змісті, цілі, правових наслідках, суб'єктному складі й інструментах реалізації цих понять. Уточнення цього аспекту дозволило б не лише чіткіше визначити правову природу моніторингу, а й уникнути плутанини в нормативному застосуванні та підвищити загальнотеоретичну точність дослідження.

4. У роботі слушно наголошено на важливості правової визначеності під час застосування фінансово-правових санкцій до ОМС, проте відсутнє ґрунтовне дослідження процедур оцінки фінансових збитків, спричинених їхніми діями або бездіяльністю. Наявність чіткої методики або визначених законом підходів до розрахунку розміру шкоди є критично важливою для забезпечення об'єктивності, пропорційності та справедливості застосування санкцій. У сучасних умовах реформування публічних фінансів ця проблема потребує не лише згадки, а й окремого аналітичного опрацювання як елементу процесуальної гарантії для ОМС.

Водночас вказані зауваження мають дискусійний характер і суттєво не впливають на позитивну оцінку роботи, аналіз змісту якої свідчить про самостійність і цілісність проведеного дослідження, його актуальність та високий науковий рівень, суттєве теоретичне й практичне значення.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Аналіз тексту дисертації свідчить про відсутність порушення автором вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень інших авторів; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації. Зокрема, у рецензованій праці не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Таким чином, дисертація, представлена Лабою Альоною Юріївною, є самостійним завершеним науковим дослідженням, у якому отримано нові науково обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення наукового

завдання, що має істотне значення для розвитку української науки адміністративного права та правозастосування.

Зважаючи на викладене, дисертація Лаби Альони Юріївни на тему **«Фінансово-правова відповідальність органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади»**, яка підготовлена за спеціальністю 081 «Право», відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її авторка – Лаба Альона Юріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

**Офіційний опонент –
професор кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор**

16.07.2025.

Олексій ДРОЗД

